

דתישכונת

פרשת אמר, תשע"ט, מספר 1317

אקטואליה פרושית-צדוקית

אמיר משיח

אל גבול האומה על ידי השפעה של חולשה עצמית.

הרב טוען כי יש אקטואליות במחלוקת זו: "פתאום נתגלו בקרבנו הזרמים השונים שהיו שקועי בתרדמה מעוצם השקיעה של הגלות". נראה כי הוא מרמז לפלגים השונים בעולם הדתי.

מה היה ביסוד המחלוקת בימים ההם? לשיטתו, החקלאות היא אמצעי אצל העמים כולם; צורך כלכלי ותו לא. כך גם אצל הצדוקים-בייתוסים. לא כן שיטת הפרושים. אלה רואים בעבודה ובחקלאות חלק מעבודת ה' הקדושה והטהורה:

בנין הארץ, היסוד הראשי, החקלאות, הלא היא אצל כל העמים רק גורם כלכלי חיוני פשוט, אבל העם אשר הנושא שלו כולו הוא קדש קדשים, וארצו, ושפתו, וכל ערכיו כולם קודש הם... הרי גם חקלאותו כולה היא ספוגת קודש, והקודש הזה שביסוד החקלאי מובלט הוא על ידי זה שחגיגת ראשית הקציר, העומר, עולה הוא למדרגת עבודת הקודש היותר עליונה.

אך את זה לא יכלה הבייתוסיות לקבל:

"הבייתוסיות ודאי לא היתה חרדה על קדושת השבת ושמירתו יותר משומרי התורה הנצחיים, הפרושים.. אבל מחשבת רעל עמוקה היתה בלבבם. הם, אשר לא יכלו להתעמק בסגולת ישראל המיוחדת, לדעת את עומק הקדש אשר לגוי הקדוש הזה, אשר בשבתו על אדמת קדשו גם חקלאותו ובנין ארצו בכל תוצאותיה המעשיות והקרקעיות תוכן קודש יש להם... וזאת לא יכלה הבייתוסיות לעכל, עיניה החלשות כהו ולא יכלו לסבול את האור הגדול הזה הזורח במלוא הדרו, ועל כן רצתה להאפיל אותו ולהבליט ש"אין קצירת העומר דוחה את השבת", אין החקלאות עולה גם בישראל למדרגה של קודש קדשים.

הרב קוק הסביר את השינוי הקונספטואלי ביחס לעבודה, תוך התרכזות ביהדות רוחנית בלבד, גם

בקרב הציבור הדתי בישראל נטושה מחלוקת עקרונית בסוגיית השילוב בין תורה ועבודה. השוללים טוענים כי כל שילוב של תורה עם דבר נוסף, כמוהו כעבודה זרה בשיתוף. שהרי התורה היא השלמות האלוקית, ומתוך כך, כל שילוב של דבר כלשהו איתה, פסול בתכלית. אומנם, על האדם לפרנס את ביתו, אך אין זאת אלא הכרח, אמצעי המאפשר את החיים שבמרכזם תורה.

לעומתם יש הטוענים, כי העבודה איננה רק הכרח, כי אם חלק אינטגרלי מהתורה עצמה. אנו מברכים בכל בוקר "לעסוק בדברי תורה", כאשר כוונת הדברים היא, שגם העבודה, על פי אמות המידה התורניות, כמוה כתורה עצמה.

ידועה ומפורסמת המחלוקת שעליה אנו קוראים בפרשה, בין הצדוקים-בייתוסים ובין הפרושים, בדבר פירוש המילים "ממחרת השבת", וקצירת העומר האם היא דוחה יום טוב ושבת:

כיצד הן עושין? שלוחי בית דין יוצאין.. כדי שיהא נקצר בעסק גדול.. בשבת, אומר להן שבת זו? אומר: הין.. אקצור? והם אומרים לו: קצור.. שלש פעמים על כל דבר ודבר.. כל כך למה לי? מפני הבייתוסים, שהיו אומרים: אין קצירת העומר במוצאי יו"ט (מנחות סה ע"א).

הפרושים, אם כן, ראו בקצירת העומר פעולה הדוחה שבת, ואילו הצדוקים-בייתוסים שללו מציאות כזו. מעניין לראות שהרב קוק ראה במחלוקת זו בניין אב למציאות ההולכת ונבנית בארץ ישראל. הוא קורא לנו לעיין במחלוקת, וללמוד את דרך התורה האמיתית, וז"ל (מאמרי הרא"ה עמ' 177-181):

בתקופתנו הגדולה להתעוררותה של האומה.. אחרי שנות מאות רבות של תרדמה לאומית.. הננו חייבים חובה כפולה לפשפש באוצרותינו העתיקים לדעת מה היו אלה הזרמים אשר היו בחיינו הכלליים מאז.. לדעת איזה זרם הוא עצמי ומקורי לנו.. ואיזהו זרם מקרי, לקוח מבארות זרים ובא

* הרב ד"ר אמיר משיח המחלקה למורשת ישראל ובית הספר לחינוך, אוניברסיטת אריאל.

מקדשת את הכול. הכול כולל הכול, גם את עבודת החקלאות הפיזית הקשה שבשדה. וזאת כבניין אב לעבודה הכללית של היהודי כמשכלל עולם. הרב קוק מסיים במילים: "אבל נצחו חכמים..".

האם באמת נצחו החכמים-פרושים?! האם אין הוויכוח האקטואלי בין פלגים שונים בציבור הדתי מראה כי הצדוקיות עדיין חיה ובוועטת!?

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:

<http://www1.biu.ac.il/parasha2>

כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il

ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.

 [הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן](#)

יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון
עורכת לשון: רחל הכהן שיף

בהקשר ההיסטורי. לדידו, ההתרכזות ברוחניות קרתה לאחר חורבן בית שני והיציאה לגלות:

בזמן החורבן, וקרוב לו, שהחיל הישראלי נעתק מאדמתו והוצרך להכיר את תעודתו אז במעמדו הרוחני המופשט, הושרשה ביחידים הדרכה לפרישות מחיי עולם בשביל חיי שעה, וגם על זה יצאה מחאה שמימית (שמונה קבצים, ח"ג פיסקה שס"ו).

לדידו, בזמן ההוא, החלו יחידים בעם לחלק בין "חיי עולם" ל"חיי שעה", או בין עיסוק ברוחניות שנתפסה כנצחית – "עולם" לבין עיסוק בחומריות שנתפסה כארעית – "שעה". כוונתו לר' שמעון בר יוחאי, ששהה עם בנו שלוש-עשרה שנה במערה (שבת ל"ג ע"ב). כזכור, עת שיצאו מהמערה וראו אנשים עובדים, זורעים וקוצרים, תמהו: "מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה!?", והגיבו בזעם: "כל מקום שנותנין עיניהן - מיד נשרף". ואז, "יצאה מחאה שמימית", כלשון הרב קוק, כאשר "יצתה בת קול ואמרה להם: להחריב עולמי יצאתם? חזרו למערתכם!". בכל זאת, אליבא דהרב קוק, המגמה שהייתה נחלת יחידים הפכה לאתוס היהודי-גלותי, העוסק ברוח ומזניח את החומר, עד שהפכה הגדרת התורה, לרוחניות בלבד.

לשיטת הרב קוק, תפיסה זו הגיעה לסיימה בעת שחזר ישראל לארצו. כעת, יש להחזיר את תורת ישראל למלוא קומתה המקורית, הרוחנית והמעשית כאחת:

כאשר הגיע התור של בנין האומה בארצה, והצורך המעשי של הסדורים המדיניים והחברתיים נעשה חלק מתכנית פעלו הכללי, הרי הם הם גופי תורה.

בשים לב, מעשה סידור החברה והמדינה הוגדר על ידי הרב קוק כ"גופי תורה".

מתוך תפיסה זו קרא הרב קוק לחדש חידושי חומר ועבודה, בדיוק כפי שיש לחדש חידושי תורה עיונית: "משובח מאוד המחדש דברים כדרכה של תורה... וכמו כן צריך להרחיב ולחדש כראוי בכל חידושי העולם, בדברים טבעיים ובמלאכות, כי כל פעל ה' למענהו" (אורות התורה, פרק ט' פיסקה ה', עמ' כ"ו-כ"ז).

יש לדעת, כי הצדוקים-בייתוסים לא היו "דתיים" פחות או מה שמכונה היום "לייט". הם היו יראי השם ממש, אף במחיר חייהם. למשל את הדין של "פיקוח נפש דוחה שבת", הם לא קיבלו, ולכן שילמו על כך בחייהם ולא השיבו מלחמה שערה, כשהותקפו בשבת, למשל על ידי פומפיוס בשנת 63 לפנה"ס.

המחלוקת העקרונית הייתה אם יכולים לראות בעבודה חלק מהתורה או אולי רק הכרח בעולם חומרי. הם לא השכילו להבין כי תורת השם